

The Gleaner

Vol 15 (1979)

Χρονικά

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.368](https://doi.org/10.12681/er.368)

To cite this article:

eranistes, eranistes. (1979). Χρονικά: Κ. Θ. Δημαράς, Δημήτριος Σ. ΓκίνηςΑικατερίνη Κουμαριανού, Το εφετινό βραβείο Ζάππα στον «Ερανιστή». *The Gleaner*, 15, 330–336. <https://doi.org/10.12681/er.368>

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΓΚΙΝΗΣ

Δὲν θὰ εἶναι ἐπανάληψη κοινοῦ τόπου ἂν λεχθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Δ. Σ. Γκίνη ἄφησε ἓνα κενό, πολὺ αἰσθητὸ μάλιστα, μέσα στὸν χῶρο τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. Βεβαίως, ὅταν ἓνας λόγιος φεύγει ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον σὲ ἡλικία ὀγδόντα ὀκτῶ ἐτῶν, πρέπει νὰ θεωροῦμε ὅτι ἔδωσε, στὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, τὸ μέγιστο μέρος τοῦ ἔργου του· τὸ μέγιστο: ὄχι ἀναντίρροπα τὸ σύνολο. Πρῶτον, τὴν ἐμπειρικὴ ἀπόδειξη μᾶς τέτοιας θέσης, μᾶς τὴν δίνουν, ἀκριβῶς, σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση, οἱ συγγραφικὲς καὶ πῶς γενικὰ ἐπιστημονικὲς δραστηριότητες τοῦ Δ. Σ. Γκίνη ὡς αὐτοὺς τοὺς τελευταίους καιροὺς: ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ τὰ σύντομα δημοσιεύματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἔδωσε, καμωμένα μὲ τὴν κριτικὴ ἐπάρκεια καὶ τὴν λεπτομερειακὴ μέριμνα οἱ ὁποῖες τὸν ἐξαοκτῆριζαν¹ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἢ συμπαράστασή του σὲ ἔργα συλλογικοῦ τύπου, τοῦ ὁποίου τὴν σημασία εἶχε πάντοτε προσέξει. Ἄλλωστε, — καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ κρατοῦμε ὡς κανόνα ὅποτε σταθμίζουμε τὴν συμβολὴ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων στὴν λογισύνη — ἡ συγγραφὴ ἀποτελεῖ ἓνα μέρος, μόνο, ἀπὸ τὴν δράση τοῦ λογίου. Ἐδῶ ἡ σκέψη θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγηθεῖ πρὸς τὴν διδακτικὴ φροντίδα: δὲν εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποία στοχάζομαι αὐτὴν τὴν ὥρα, καὶ μάλιστα προκειμένου γιὰ τὸν Δ. Σ. Γκίνη, ὁ ὁποῖος, συνεχίζοντας καὶ σὲ τοῦτο τὴν πατρικὴ γραμμὴ, εἶχε διαλέξει ἐπαγγελματικὰ τὴν ἄσκηση τῆς δικηγορίας. Ἐννοῶ τὴν ἄμεση, προσωπικὴ, ἐπαφὴ μὲ ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποῖους ἓνας κοινὸς

1. Ἡ ἐργογραφία του ἐδημοσιεύθηκε στὸν Ἐρασιστῆ, τ. Η', 1970 («τόμος Δ. Σ. Γκίνη»), σ. ια'-ιε'. Ἐδῶ ἀναφέρομαι σὲ μεταγενέστερες ἐργασίες του: Περίγραμμα μεταβυζαντινοῦ δικαίου. Συμπλήρωμα πρῶτον, Ἄθ. 1973 [ἀνάτ. ἀπὸ τὴν ΕΕΒΣ, τ. ΑΘ'-Μ]. Παναγιώτης Γιαννετάκης: ἓνας λησμονημένος ἥρωας τοῦ Εἰκοσιένα, Ἄθ. 1977 [ἀνάτ. ἀπὸ τὸ ΔΙΕΕ, τ. ΚΑ']. καὶ τὴν βιβλιοκρισίαν του γιὰ τὸ δημοσίευμα τῶν Ν. Ι. Πανταζοπούλου-Δ. Τσοῦρα-Παπαστάθη, Κῶ-διξ Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, Α' 1974, στὴν ΕΕΒΣ, τ. ΜΑ' 1974, σ. 525-526.

πυρήνας ἐνδιαφερόντων μπορεῖ νὰ διασφαλίσει τὴν γόνιμη ἀνταλλαγὴ σκέψεων: ὅ,τι ὀνομάζουμε, σ' αὐτὴν τὴν σημασίᾳ, διάλογο. Μὲ ὁξὺ τὸ συναίσθημα τῆς φιλίας, χωρὶς τὴν σκλήρυνση ἢ τὴν ρίκνωση τὶς ὁποῖες συχνὰ προκαλεῖ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων, δὲν εἶχε παῦσει ὡς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς του νὰ ἀγαπάει καὶ νὰ καλλιεργεῖ τὶς συνομιλίες αὐτὲς γύρω στὰ θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἐξοῦσε, καὶ νὰ προσφέρει, ἔτσι, πολύτιμες καὶ ζωηρές, σὲ πλῆθος προβλημάτων, τὶς συμβολὲς ἀκμαίων πνευματικῶν δραστηριοτήτων. Ἡ ἐπανεκδοσὴ τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, εἶταν ἀπὸ τὶς ἀπασχολήσεις πὸν ὡς τὶς τελευταῖες τοῦ ἡμέτερος ἐθέρωσαν τὸν χειμῶνα τῶν γηρατειῶν του ἐπρόφθασε νὰ ἰδεῖ τὴν ἐργασία σχεδιαζομένη μὲ σαφήνεια ὡς τὶς λεπτομέρειές της, καὶ εὐτόχησε νὰ μετᾶσχει ἀποτελεσματικὰ στὴν ὀριστικὴ της διαμόρφωση. Ἡ σκέψη του παραστέκει στὸ καινούριο ἔργο, ἀλλὰ ἐμεῖς ἐχάσαμε τὴν συμπαραστάσιν του ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε, πολὺ δικαιολογημένη συναισθηματικὴ συνδήλωσι, ὀφείλουμε νὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ κενὸ πὸν ἐδημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν θάνατό του.

Γιατὶ ἄλλοι θὰ σχολιάσουν ἀρμόδια τὴν ἄλλη σπουδαία πλευρὰ τῶν ἐπιστημονικῶν του φροντίδων, τὶς ἐργασίες του ὅσες σχετίζονται μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Δικαίου γιὰ ἐμᾶς, ὡς πρὸς τὶς πνευματικὲς ἐπιδόσεις του, εἶναι κατεξοχὴν ὁ συντάκτης τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας 1800 - 1863. Ἔργο τεράστιο, ἂν λογαριάσει κανεὶς τὸν χρόνο καὶ τοὺς κόπους ὅσοι ἀπαιτήθηκαν γιὰ τὴν πραγμάτωσιν του, καὶ ἀσύμμετρα πῶς σημαντικό, ἀντικειμενικὰ, ἂν λογαριάσει κανεὶς τὴν προσφορὰ τῆς Βιβλιογραφίας αὐτῆς στὴν ἑλληνικὴ παιδεία. Δουλειὰ πὸν ἀπαιτοῦσε ἀδιάκοπη ἐργήγορση, φαντασία καὶ ἐφευρετικότητα στὴν ἀνίχνευση τῶν πηγῶν, καὶ μακροὺς σωματικὸς κόπους, τόσο γιὰ τὴν προσπέλαση σὲ Βιβλιοθηκὲς πὸν κατὰ μεγάλη ἀναλογία εἶταν δυσπρόσιτες, ὅσο καὶ γιὰ τὴν βραδεία καὶ ἐπίπονη ἐργασία τῆς αὐτοψίας. Ὁ Δ. Σ. Γκίνης τὴν ἐπωμίσθη μόνος, ὅταν ὁ πρῶτος πὸν τὴν εἶχε ξεκινήσει, ὕστερα ἀπὸ προκλήσιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Σεπτέμβριος τοῦ 1934), ὁ Βαλέριος Μέξας, ἀρρώστησε καὶ ἀπέθανε, νέος ἀπὸ τὸν ὁποῖο πολλὰ ἐπερίμενε ἡ νεοελληνικὴ ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστήμη τῶν νεοελληνικῶν πραγμάτων². Ἀπὸ τότε, 1937, ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, ὁ

2. Στὸς Προλόγους τῶν τόμων Α', σ. X-XI καὶ Β', σ. 111 τῆς Βιβλιογραφίας, ὁ Δ. Σ. Γκίνης δίνει σχετικὰ συγκεκριμένους ἀριθμοὺς πὸν ἐπιτρέπουν *sumit cuique tribuere*. Στὸ τέλος τοῦ Προλόγου τοῦ τόμου Α', ἀφιερῶνει ὠραίους στοχασμοὺς στὸν ἐκλιπόντα φίλο του.

Δ. Σ. Γκίνης σὲ καμμία στιγμή δὲν ἀδιαφόρησε γιὰ τὸν καταρτισμὸ, τὴν συμπλήρωση ἢ τὴν βελτίωση τῆς Βιβλιογραφίας, ἢ ὅποια, σταδιακά, ἔφθασε στὸ τέρμα τῆς μόλις στὰ 1957, μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου τόμου: οἱ δύο προηγούμενοι εἶχαν ἐκδοθεῖ στὰ 1939 καὶ 1941. Μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ μὲ ἱκανοποίηση παρακολουθοῦσε τὶς προσθῆκες, διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις στὸ ἔργο του, οἱ ὁποῖες ἐδημοσιεύθηκαν κατὰ καιροὺς παλαιότερα, καὶ κατόπιν ἐπίμονα καὶ ἀδιάκοπα στὸ περιοδικό μας, ἀπὸ τὰ 1963 — δηλαδή ἀπὸ τὸν πρῶτο τόμο του — καὶ πέρα³. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὴν στοργὴ του γιὰ τὴν παρασκευαζομένη νέα ἔκδοση τοῦ ἔργου.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὶς φροντίδες, τὴν ὑποκειμενικὴ, δηλαδή, θεώρηση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας στὸ ἱστορικὸ τῆς γίγνεσθαι, ἐτόνισα ἐμφαντικὰ τὰ ἀποτελέσματά της γιὰ τὴν ἐπιστήμη μας, ἢ ὅποια, ὅπως κι ἂν τὴν πεῖ κανεῖς, ὅπως κι ἂν τὴν δεῖ, θὰ ἔπρεπε ἱεραρχικὰ νὰ εἶταν ἀπὸ τὶς πρῶτες πνευματικὲς ἐπιδόσεις τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ· ἐνωσὼ τὴν διερεύνηση τῶν νεοελληνικῶν πραγμάτων. Τὸ γιὰτὶ ὡς τοὺς καιροὺς μας ἐστάθηκε μία ἀπὸ τὶς τελευταῖες, εἶναι ζήτημα ποὺ κάποτε θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ, ἀλλὰ ὄχι τώρα: γιὰ νὰ μὴν μένουμε ὅμως ἐντελῶς στὴν ἀφαίρεση, θὰ εἶχα νὰ σημειώσω τρεῖς σχετικὲς αἰτίες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες, φυσικὰ, ἐδῶ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει, ἐπίμονα, μόνο ἢ τρίτη, δηλαδή τὸ θέμα τῆς βιβλιογραφίας, τῆς ὁποίας, ἄλλωστε, ἡ ἔλλειψη φανερῶνεται σήμερα στὰ μάτια μας ὡς αἴτιο μαζὶ καὶ αἰτιατό.

Πρῶτη, λοιπόν, αἰτία μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ τὸ ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ, τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ, εἶταν συνυφασμένη, ἀφότου ἐγεννήθηκε τὸ νέο ἑλληνικὸ Κράτος, μὲ πολλὰ ἐθνικὰ ζητήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἐμφανῶς, ἔνια ἐξακολουθοῦν ὡς σήμερα νὰ προκαλοῦν ἀναστολές· καὶ ὕστερα, κοντὰ στὰ μεγάλα πάθη, τὰ ἐθνικὰ, εἶταν καὶ τὰ ἄλλα, τὰ οἰκογενειακά, τὰ ἀτομικά, ἐκεῖνα ὅλα ποὺ δὲν ὕστεροῦν σὲ οξύτητα, ἀπὸ τὰ πρῶτα. Κάτι ἤξερε ὁ Κωνσταντῖνος Παπαροηγόπουλος ὅταν ἔλεγε, περίπου πρὶν ἀπὸ ἕναν αἰῶνα, ὅτι «... ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ γραφῆ». Ἡ δεύτερη αἰτία, σχετικὴ μὲ τὴν πρώτη, ὀφείλεται στὸ ὅτι οἱ μάρτυρες τῆς ἱστορίας ἐκεῖνης, φορεῖς της, ἐζούσαν

3. Γιὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ γνωρίσει κανεῖς τὸν ἄνθρωπο καλύτερα, πλοῦσια σὲ συμπεράσματα κάθε λογῆς εἶναι ἡ μικρὴ σχετικὴ ἐργασία του, Οἱ παραλείψεις στὶς βιβλιογραφίες, τὴν ὁποία ἐδημοσίευσε, ἀκριβῶς στὸν Ἑρανιστῆ, τὸ 1965.

ἀκόμη όταν, βιαστικά, εὐλόγα, καὶ δίκαια, ἄρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη συγγραφῆς τῆς· ἐγράφησαν τότε πολλὰ ἀπομνημονεύματα χρήσιμα — ἀντικειμενικῶς τώρα περισσότερο παρὰ στοὺς καιροὺς τοὺς — ἀλλὰ ἐδημιουργήθηκε συνάμα μία εὐρύτατη προφορικὴ παράδοση, τῆς ὁποίας ὁ ἀπόηχος φθάνει ὡς τὶς ἡμέρες μας. Αὐτὴ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ προκαλέσει πλέγματα στὴν ἐθνικὴ μνημοσύνη, στὴν ὁποία μόνη ἡ γραπτὴ παράδοση, ἐπιδεκτικὴ αὐστηρῶν κριτικῶν μεθοδεύσεων, ἐξασφαλίζει τὴν ποθητὴ διαύγεια.

“Ὅλα αὐτὰ ὅμως, ἢ ὅσα ἄλλα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ προσθέσει, μᾶς ὀδηγοῦν στὴν τρίτη αἰτία: τὴν ἀπουσία βιβλιογραφίας. “Ὅσον μὴν ξεχνοῦμε ὅτι, πολὺ χαρακτηριστικὰ, στὸν καιρὸ του, (ἀλλὰ καὶ στοὺς καιροὺς μας, ἀφοῦ ζητοῦμε τεκμήριο ἀπὸ τὸν Γιάννη Βλαχογιάννη τὸ 1937), ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος, καὶ πάλι, ἐκατηγορήθηκε ὅτι δὲν ἐφρόντισε νὰ ἀναζητήσει στοιχεῖα στὴν προφορικὴ παράδοση, στοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἔφεραν ἄμεση μαρτυρία ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένα. Τὸ τί ἔκανε ἢ δὲν ἔκανε ἐκεῖνος, τὸ τί μποροῦσε νὰ κάνει, συνθέτει ἄλλες ὑποθέσεις· αὐτὸ πὸν μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὡς προχθὲς ἀκόμη, ὀλίγους μῆνες προτοῦ ἀρχίσει ἡ ἔκδοση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, ὁ κριτικὸς ἔλεγχος ἐγινόταν ὄχι πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν γραπτῶν μνημείων, ἀλλὰ πρὸς τὴν τυχὸν ἐπαρκέστερη χρῆση τῶν προφορικῶν παραδομένων στοιχείων. Πρέπει, ἄλλωστε, νὰ λεχθεῖ, γιὰ τὴν τάξην, ὅτι, πολὺ ἐνωρίτερα, ἕνας, ἄλλης ἐντελῶς στάθμης, ἐρευνητῆς, ὁ Μανουὴλ Γεδεών, εἶχε ἀμφισβητήσει τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς ψιλῆς βιβλιογραφίας ἀναφορικὰ μὲ τὶς τότε ἀνάγκες τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὅμως νὰ μὴν ξεχνοῦμε ὅτι μίαν τέτοια γνώμην τὴν ἐξέφραζε λόγιος πὸν κατεῖχε ὅσο κανεὶς τὰ βιβλιογραφικὰ καὶ τὰ βιογραφικὰ τῶν ἐνδιαφερόντων του· ἐξάλλου ὅτι μίαν τέτοια παρατήρησιν, προερχομένη ἀπὸ ἐκεῖνον, εἶναι ἐπιδεκτικὴ πολλῶν ἀναγνώσεων. Καί, τέλος, μποροῦμε νὰ συμφωνήσουμε ἀδιστακτικῶς μαζί του, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ὑπάρχει βιβλιογραφία: εἶναι ἕνας ἀπαραίτητος ἐνδιάμεσος σταθμὸς, ὅπωςδὴποτε, μάλιστα, τοποθετημένος πολὺ κοντὰ στὴν ἀρχή· μὲ κανέναν τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ τέρας.

Πάντως, ὡς πρὸς τὸ ἔργο πὸν μᾶς ἐδωροφόρησε ὁ Δ. Σ. Γκίνης, ἀκριβέστερα γιὰ τὴ σημασίαν του, ἔχουμε καὶ θετικὴ καὶ ἀποθετικὴ βεβαίωσιν. Ἀποθετικὰ μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ἂν παρατηρήσουμε τὶς ἐλλείψεις τῶν ἱστοριογραφικῶν ἐργασιῶν ἀναφορικὰ μὲ τὴν μεταγενέστερην Ἑλλάδα, ὅσες προηγήθησαν ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τῆς Βιβλιο-

γραφίας· εσημείωσα κιόλας τὸ φαινόμενο. "Ὁμως καὶ τὸ παράλληλό του δὲν εἶναι ὀλιγότερο ἐνδεικτικό: ἀναφέρομαι στὴν, λεπτή, κάποτε, ἀλλὰ πάντοτε αἰσθητή, διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς ἐργασίες τῆς ἐποχῆς μας ὅσες ἀνάγονται στὴν περίοδο τὴν ὁποία ἤρθε νὰ καλύψει ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία, καὶ στὴν μεταγενέστερη. Ἡ τεκμηρίωση τὴν ὁποία προσφέρει τὸ ἔργο τοῦτο, μὲ τὶς χιλιάδες τῶν τίτλων ὅσους ἐπισημαίνει, δίνει στὰ σχετικὰ μελετήματα μία σταθερότητα τὴν ὁποία δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν ὅσα εἶναι ἐξασημείωτα ἀπὸ τὸν τυχαῖο καὶ ἀποσπασματικὸ χαρακτήρα μὲ τὸν ὁποῖο παρέχεται ἡ μετὰ τὸ 1863 βιβλιογραφία.

Αὐτὰ γιὰ τὸν ἀποθετικό· ὅσο γιὰ τὸν θετικὸ χαρακτήρα, νομίζω ὅτι ἂν οἱ γενεές ὅσες μπόρεσαν νὰ ἐργασθοῦν μετὰ τὴν ἔκδοση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας ἐξεδήλωσαν μεγαλύτερη ροπή ἀπὸ τὶς παλαιότερες, πρὸς τὴν μέτρηση, πρὸς τὴν στάθμιση, ἀπέβαλαν, μερικὰ, τὴν ρητορικότητα, τοῦτο ὀφείλεται σὲ μεγάλου βαθμοῦ ἐρευνητικὲς δυνατότητες τὶς ὁποῖες ἀνοίξε ἡ βιβλιογραφία αὐτή. Ἀπὸ τὶς αἰτίες ποὺ ἔφεραν τὴν ἑλληνικὴ λογιόσυνη πιὸ κοντὰ πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἢ ἐγγύτερη, ἐκείνη, δηλαδή, ποὺ ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὰ γράμματα, εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, ἡ ὑπαρξη τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας. Βεβαίως δουλεῖ πάντοτε ἡ πολύπλοκη ἀλληλενέργεια ἀνάμεσα στὸ αἶτιο καὶ τὸ αἰτιατό, ἀνάμεσα στὸ ὄργανο καὶ τὴν λειτουργία, στὴν προσφορὰ καὶ τὴν ζήτηση· τὸ γεγονός ὅμως εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργο ἤρθε στὴν ὥρα του καὶ ἀπέδωσε τὸ μέγιστο ἀπὸ ὅσο μποροῦσε κανεὶς νὰ εὐχηθεῖ.

Ἄς προσθέσω, πρὶν κλείσω τὶς γραμμὲς αὐτές, ἓνα στοιχεῖο χρήσιμο, ἰδίως γιὰ ἐμᾶς, ὅσοι, μετὰ τὸ βιβλίο καὶ τὸ φυλλάδιο, κινημένοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη μιᾶς ὀλοένα ἀκριβέστερης προσέγγισης πρὸς τὴν ἔννοια τῆς στιγμῆς, στρεφόμεστε πρὸς τὸν περιοδικό, καὶ πιὸ εἰδικὰ τὸν ἡμερησίον Τύπο, ὅτι μία τέτοια αἴσθηση βρίσκεται κιόλας στὶς πρώτες βιβλιογραφικὲς ἀναζητήσεις τοῦ Δ. Σ. Γκίνη: ὅταν συνεκέντρωνε τὸ ὄγκο τῶν συναγωγῶν του, οἱ ὁποῖες ἀφορούσαν μαζὶ στὸ βιβλίο, στὸ φυλλάδιο, στὸ μονόφυλλο, στὸ περιοδικό (ποὺ ἐκτείνεται καὶ ὡς τὴν ἡμερησία περιοδικότητα), εἶχε ἰδεασθεῖ ὅτι γιὰ τὰ κάθε κατηγορίας περιοδικὰ θὰ μποροῦσε νὰ ἀναγράψει συνάμα καὶ περίληψη τῶν περιεχομένων τους. Ἄρκετὰ ὅμως γλήγορα ἐκατάλαβε ὅτι ἓνα τέτοιο πρόγραμμα ἐξεπερνοῦσε τὶς δυνατότητες τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας, καὶ τὸ ἐγκατέλειψε. Τεκμηρίο τῆς προσπάθειας του ἐκείνης μοῦ εἶχε, ἀργότερα, χαρίσει τὸ τετράδιο μὲ τὰ κινητὰ φύλλα στὰ ὁποῖα ἐνέγραφε τοὺς τίτλους τοὺς ὁποίους εἶχε ἔτσι συγκρατήσει. Ἄγκαλὰ καὶ πρεσβύτερός μας, ὁ ἐξάισιος αὐτὸς

άνθρωπος έσυμπορευθήκε πάντοτε μαζί μας στόν δρόμο ό όποιος θά μπορούσε νά οδηγήσει πρός τήν ανανέωση τής παιδείας μας.

Είχε γεννηθεί στήν Ἀθήνα, τήν 24η Ἀπριλίου 1899, ἀπό πατέρα τόν Σπ. Δ. Γκίνη, νομικό, δικηγόρο, καθώς είπα. Ἐσπούδασε τά νομικά στό ἀθηναϊκό Πανεπιστήμιο καί συνεπλήρωσε τήν μετεκπαίδευσή του στήν Γερμανία. Ἀπό πολὺ ένωρίς ἤ διαχρονική θεώρηση τής έπιστήμης του τόν δδήγησε πρός τίς ιστοριογραφικές ζητήσεις, οί όποιες, ἀρχικά, γιά τά νεανικά του χρόνια, έντάχθηκαν σέ ένα κλίμα γενικῆς παιδείας, δπου έσμιγαν ἤ τέχνη, ἀκριβέστερα ἤ μουσική, ἤ λογοτεχνία, καί ἤ οίκειωση μέ τήν ιστορία. Ἄλλωστε, ἄν κρίνουμε ἀπό τήν βιβλιοθήκη τήν όποία έβρισκε στό πατρικό του σπίτι, ἤ λογιούνη πρέπει νά είταν, ἀπό παλιά, παραδοσιακή μέσα στήν οίκογένεια. Ὑστερα, ἀνάμεσα στά ένδιαφέροντά του έξεχώρισαν οί μελέτες γύρω στίς ιστορίες τοῦ μεταγενεστέρου έλληνικού Δικαίου, καί τής μεταγενέστερης έλληνικῆς παιδείας. Κριτική σκέψη, ἀγάπη γιά τήν λεπτομέρεια καί γιά τήν ἀκρίβεια τόν έχαροκτήριζαν.

Ἀφοσιωμένος στήν θέρημη τοῦ σπιτιοῦ, τοῦ γραφείου, τής μελέτης, έζησε έτσι τήν μακρά ζωή του, τήν όποία έφώτισε ένας εὐτυχισμένος γάμος. Ὡστόσο, ἀπό τόν καιρό του, τόν όποιο είχε διαθέσει, μ' αὐτόν τόν τρόπο, έξεχώριζε, σύμφωνα μέ τίς παλιές συνήθειες τῶν κυβερνημένων αστικῶν οίκογενειῶν, ένα μέρος γιά τά κοινά: συμμετοχή σέ διοίκηση κοινωφελῶν ιδρυμάτων, σύσταση νέων συλλογικῶν σωμάτων. Διετέλεσε ἀπό τά ιδρυτικά μέλη τής Ἐταιρίας Ἱστορικῶν Μελετῶν καί τής Διεθνoῦς Ἐταιρίας Νεοελληνικῶν Σπουδῶν, καί πρῶτος Πρόεδρος τοῦ ΟΜΕΔ. Δέν ἀπόβλεπε σέ ἀξιώματα, στά όποια, μέ τίς ἀρετές του καί τίς ικανότητές του, θά μπορούσε νά είχε διαπρέπει, οὔτε έπεζήτησε τιμές οί όποιες θά τοῦ ἄξιζαν ὄχι ότι είταν ἀδιάφορος σ' αὐτά, ἀλλά γιὰτί ἤ επιδίωξή τους δέν έταίριαζε στόν χαρακτήρα του. Σκέπτομαι πόσο μεγάλη χαρά ένωσε όταν ἤ Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τόν ἀνεκήρυξε επίτιμο διδάκτορα, μὰ καί ό τιμητικός τόμος τόν όποιο τοῦ ἀφιέρωσε τὸ περιοδικό μας, τόν συνεκίνησε πολὺ. Αὐτός είταν ό καλός μας φίλος, ό ἄξιος άνθρωπος, τόν όποιο έχασαμε στίς 11 Σεπτεμβρίου 1978.

Κ. Θ. Δημαράς

ΤΟ ΕΦΕΤΙΝΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΖΑΠΠΑ ΣΤΟΝ "ΕΡΑΝΙΣΤΗ"

Στήν ετήσια Γενική Συνέλευση τῆς 20^{ῆς} Ἰουνίου 1979 ἡ Association pour l'Encouragement des Études Grecques en France, ἀπένευμε στὸν («Ἐρανοιστῆ») τὸ βραβεῖο Ζάππα, ἕνα ἀπὸ τὰ πέντε βραβεῖα μὲ τὰ ὁποῖα τιμᾶ κάθε χρόνο τὰ σημαντικώτερα δημοσιεύματα στὸν τομέα τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

Ἡ βράβευση τοῦ («Ἐρανοιστῆ») μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης δεκαπέντε χρόνων ἀπὸ τὴν ἔκδοσή του, ἔγινε μὲ κοιτῆριο τὴν οὐσιαστικὴ συμβολὴ τοῦ περιοδικοῦ στὴν προαγωγὴ τῆς ἔρευνας καὶ τῆς μελέτης θεμάτων, ὅσα σχετίζονται μὲ τὸν νεώτερο ἑλληνισμό. Εἶναι ιδιαίτερα τιμητικὴ, καθὼς προέρχεται ἀπὸ ἕνα τόσο ἔγκυρο καὶ παραδοσιακὸ (ιδρύθηκε στὰ 1869) ἐπιστημονικὸ σωματεῖο, ἰδίως ἂν ἀναλογισθοῦμε

ὅτι στὸ ἐπίκεντρο τῶν ἐνδιαφερόντων τῆς Association βρίσκεται κατεξοχὴν ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Ἐνα βραβεῖο συνεπῶς πὸν δίνεται σὲ μὴν δραστηριότητα ὅπως αὐτῆ τοῦ («Ἐρανοιστῆ»), μπορεῖ νὰ δώσει καὶ τὸ μέτρο τοῦ κύρους πὸν ὀλοένα καὶ περισσότερο αποκτοῦν οἱ νεοελληνικὲς σπουδές. Περιλαμβάνοντας ἡ γαλλικὴ λογοσύνη, μέσα στὸ σύνολο τῶν ἑνασχολήσεων τῆς, καὶ τὸν νεώτερο ἑλληνικὸ βίον, συνεχίζει τὴν λαμπρὴ παράδοση τῶν γάλλων ἑλληνιστῶν καὶ μελετητῶν τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ ὑπογραμμίζει ἔμπρακτα τὴν ἐκτίμησή τῆς πρὸς τὶς νεοελληνικὲς ἐπιστημονικὲς ἐπιδόσεις ὅπως εἶναι ὁ («Ἐρανοιστῆς»).

Αἰκατερίνη Κουμαριανοῦ

Σ Χ Ο Λ Ι Α

Ἡ Οἰκονομικὴ δομὴ τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν (15ος-19ος αἰῶνας).

Εἰσαγωγὴ-ἐπιλογὴ κειμένων: Σπύρος Ι. Ἀσδραχάς.

Ἀθήνα, Μέλισσα, 1979. 80 μεγάλο, 685 σ.

Σ' ἕνα ὀγκώδη καὶ πολυτελὴ τόμο μεταφράζονται εἴκοσι μὴ μελέτες μὲ ἀντικείμενο ἔρευνας τοὺς οἰκονομικοὺς μηχανισμοὺς πὸν λειτουργοῦσαν στὰ Βαλκάνια στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν κειμένων ἔγινε

ἀπὸ τὸν Σπύρο Ι. Ἀσδραχά, ὁ ὁποῖος, ξεκινώντας ἀπὸ διαπιστωμένες ἐλλείψεις τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας στὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας, μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ συμβάλλει ὀδηγητικὰ στὴν κάλυψή τους. Στὸ εἰσαγωγικὸ του ση-